

Hoe laat is het? SOLIDARITIJ!

Impressie van deelname aan de Interreligieuze Klimaatviering in de Westerkerk op 12 november '23 te Amsterdam en aan de Mars voor Klimaat en Rechtvaardigheid

Akke en Gerrit, Renée en ik ontmoeten elkaar op station Nijkerk; Gert van Rees zal zich later bij ons voegen. Tot onze verrassing staan Crinoline en Simon ook klaar om in de trein te stappen, evenals twee bekenden uit de Kruiskerk. Zo begint een dag vol bijzondere ontmoetingen.

Hoe dichterbij Amsterdam, hoe voller de trein met mensen die behalve wandelschoenen ook spandoeken of kartonnen borden dragen met een grote variatie aan slogans, zoals: *Stem eens Aarde* of *Act Now or Swim Later*. Op Amsterdam Centraal is het druk en we stromen mee in een stoet van mensen van alle soorten, maten en leeftijden, richting de Dam en de Westerkerk.

Ik sta even stil bij het beeldje van Anne Frank, waar posters zijn neergelegd met foto's van ontvoerde kinderen in het conflict van Israël en Hamas. Dan weer verder, de kerk in. Het Groot Klimaatkoor is aan het inzingen en oefent met het orkest 'Lacrimosa' van Mozart. De kerk stroomt vol: ouderen, jongeren, gezinnen met kinderen, vanuit verschillende plaatsen, culturen en achtergronden. Elkaar niet eerder ontmoet, maar verbonden door hetzelfde verlangen: de aarde en haar bewoners recht te doen en aandacht te vragen voor de noodzaak van gedragsverandering.

*Wij hier bijeen, samen gekomen,
mensen van stem en tegenstem
Dat wij vandaag vol mogen stromen
Geestkracht ervaren en met klem
horen, doorleven weten van 'nu!'
De aarde roept ons aan
Een nieuwe weg te gaan.*

Op de wijs van 'Komt nu met zang van zoete tonen', schreef ds. Herman Koetsveld de tekst van dit klimaatlied. Hierboven het eerste van vier coupletten.

Ds. Koetsveld heet ons welkom in de Westerkerk, een gebouw, zo vertelt hij, ontworpen om zoveel mogelijk licht binnen te laten. Want Licht is wat we nodig hebben, dat was al de overtuiging van de architect Hendrick de Keyser, begin 17de eeuw.

*'Waar zouden we zijn als we in alles dat nu op ons afkomt, niet zouden blijven verlangen naar het Licht dat de duisternis van wat mensen de aarde en elkaar aandoen, overwinnen zal.
Daarom steken we hier de kaars aan met daarop de symbolen van de diversiteit en verbondenheid van mensen over de hele wereld. De kinderen gaan ons voor in het Licht aansteken en met het oog op hen, op hun toekomst, zijn we hier.'*

De zon schijnt deze ochtend door de vele hoge ramen naar binnen, licht dat ons draagt en verwondert. In het centrum of zoals ds. Koetsveld zegt, het hart van deze prachtige kerk *'de Bijbel op de kansel: Torah, Profeten, Geschriften, het Evangelie van Jezus van Nazareth, met als kern Liefde. Liefde voor God, Schepper van alles en iedereen en dus ook voor de Schepping. Liefde voor de mens die jouw naaste blijkt te zijn of zomaar te kunnen worden. En in onze tijd worden mensen van ver weg ook onze naaste.'*

Na een korte reflectie op alle natuurrampen en oorlogen die in korte tijd na elkaar zijn losgebarsten, leidt hij ons naar het thema van deze viering: *Stilte in de storm*.

'De stormen zwellen aan, letterlijk en als beeld van onze tijd. En hoe hou je het vol, dat vertrouwen, dat verlangen naar een wereld van recht en vrede, van schoonheid en eerlijkheid, van liefdevolle en rechtvaardige zorg voor iedereen.'

We zoeken stilte. Stilte als het oog van de storm, als een cirkel om het Goddelijke geheim, als het mysterie van ons leven.

Dat mysterie proberen we in deze viering in verschillende bewoordingen, vanuit verschillende tradities, met zang, muziek en dans te benaderen, niet om het te kunnen pakken, maar het te beleven en te mogen ontvangen aan elkaar.

'En daarom is het hart van deze viering, waar alles om draait en van waaruit alles gevoed en gegeven mag worden de Bezielde Stilte. Om met wat nu gedeeld wordt, ook te kunnen opstaan, te leven!

Een Joodse vrouw deelde **vanuit de Joodse mystiek**: *'Dat ook als het zo is, dat er grote chaos, onzorgvuldigheid, geweld, op deze aarde heerst, dat we niet moeten vergeten, dat er lagen zijn boven ons, je zou kunnen zeggen energetische lagen, die steeds verder gaan over heelheid, zachtheid en licht.*

En dat het de bedoeling is, iedere stap die je zet in je leven hier op aarde, die lagen op aarde uit te nodigen. Dat doe je met stappen richting vrede en zorgvuldigheid voor elkaar en voor de aarde.'

Vanuit de Jiddische cultuur, een Europees-Joodse stem, zingt zij een wiegeliedje dat vertelt over de schoonheid en de kwetsbaarheid van de natuur. En het liedje vraagt aan de wind om zijn adem in te houden. Hierbij spreekt zij de hoop uit dat de stem van de tederheid in deze gruwelijke stormen van nu, niet verloren gaat.

Vanuit **de Boeddhistische traditie** wordt door een groepje mensen een tekst gereciteerd over de bevrijding van het ervaren van leegte in de geest, waarin geen belemmeringen zijn, en daardoor geen angst, geen misleidende gedachten. De voorganger vervolgt dit zangerige spreken met de woorden: *'Moge wij en alle mensen de eenheid in de geest in onszelf realiseren, daar vertrouwd mee raken en er ook naar handelen. Moge we onze hebzucht, vernietigingsdrang en neiging tot tweedracht, weten om te zetten in vrijgevigheid, liefde en wijsheid.*

Moge we dit schitterende leven volledig beleven en het in al zijn aardse verscheidenheid waarderen.'

Vanuit **de traditie van het Hindoeïsme** wordt door een man gedeeld: *'Dharma bestaat voor en ondersteunt het welzijn van alle levende wezens. Het is onze plicht om juist te handelen, om te streven naar goedheid, en datgene te doen dat goed is voor de samenleving, om te zorgen voor het welzijn van alle levende wezens.'* Hij vertelt dat hij niet wil pretenderen volledig duurzaam te leven, maar dat hij probeert vanuit het Hindoeïsme kleine stappen te zetten. Herkenbaar voor ons allen. *'Deze kleine stappen, zo zegt hij, leiden tot grote afstanden'*. Hij vraagt ons allen om als medebewoners van onze prachtige planeet, Moeder Aarde te eren, de Schepping te eren, te beschermen en zo onze plicht te vervullen. Niet alleen voor onszelf, maar vooral voor de generaties die na ons komen.

Vanuit de **Islamitische traditie** spreekt de imam over God als Schepper van vruchtdragende gewassen die ons voeden en waarvan we de oogst moeten delen met behoeftigen. En niets moeten verspillen, ook niet voor religieuze gebruiken.

Vanuit het **Humanisme** spreekt een vrouw ons moed in met de Griekse mythe van Sisyphus, die voor eeuwig bezig is een zware rots naar de top van een berg te duwen, vanwaar de rots weer naar beneden rolt en hij opnieuw moet beginnen. Het is een cirkelbeweging.

Met filosoof Albert Camus nodigt ze ons uit ons voor te stellen dat Sisyphus hierom moet lachen. Dat het leven absurd is, dat we steeds dezelfde strijd moeten leveren en het maar niet duidelijk is, of we er iets mee bereiken. Maar daar dan de humor van inzien.

'Camus beschrijft: we raken soms moedeloos, in de put, maar de moed komt altijd weer terug; het is een cirkelbeweging. Enerzijds is het van belang dat we stilstaan bij het verdriet en rouwen om wat er verloren gaat. Anderzijds dat we de moed hebben om weer op te staan, samen te komen en ons er niet bij neer te leggen.'

'... Moed te tonen voor een wereld waarin respect voor cultuur hand in hand gaat met respect voor de aarde. Er is een wereld te winnen. Dat vraagt van ons volharding zoals van Sisyphus. Blijf bewegen tussen moedeloos en moedig. Het absurde ervan inzien en toch doorgaan. Het is de cirkel van het leven en het raakt ons allemaal. Door hoop en wanhoop, door geloof en liefde. Tot we onze plek vinden. Het pad ontvouwt zich in de cirkel, de cirkel van het leven.'

De zang van het Klimaatkoor draagt ons richting het einde van deze indrukwekkende viering. Sytze Fortuin, een 17-jarige jongen die zich op zijn twaalfde jaar al grote zorgen maakte over de toekomst van de aarde en zich op zijn dertiende aansloot bij Fridays for Future, een actiegroep waarin scholieren en studenten zich inzetten voor een rechtvaardiger toekomst, vertelt over de moed en hoop die hij kreeg door met anderen samen in beweging te komen en een tegenstem te laten horen. En over hoe die hoop aan diggelen viel na de Klimaatop in Glasgow in november 2021, toen bleek dat de leiders van deze wereld, de mensen met macht, niet bereid waren hun invloed uit te oefenen voor bescherming van het klimaat. Hij verloor zijn geloof in een betere toekomst.

Nu roept hij ons op om ondanks klimaatrampen die zich al voltrekken, het geloof in een betere toekomst aan te grijpen om ons met elkaar te verbinden. *'We lopen straks met z'n tienduizenden eensgezind door de stad met hetzelfde geloof; het geloof dat een rechtvaardige toekomst het waard is om voor te strijden. Een toekomst zonder klimaatcrisis, haat, discriminatie, kolonialisme, oorlog en ongelijkheid.'*

Dus laten we ons verbinden, over onze onderlinge grenzen en verschillen heen kijken, verbinden met het geloof in een betere toekomst. Niet omdat het het meest realistische scenario is, maar omdat als we samen optrekken en erin blijven geloven, we die realiteit kunnen creëren. ... Durf te geloven, durf te strijden, durf elkaar hierin te vinden en te ondersteunen.'

We staan op om de Zegen te ontvangen van de God die leven geeft. En met de laatste coupletten van het Klimaatlied nog naklinkend in onze oren, lopen we voetje voor voetje naar buiten, mee in de stoet die ondertussen is gegroeid tot een stroom van 85.000 mensen. Niet dat we ons daarvan bewust zijn, nee: we verbinden ons met wie we kunnen zien, aanspreken of bevragen. Tussen de borden met teksten als 'Amsterdam, het nieuwe Atlantis', 'Niet Vliegen, wel Bijen', bewegen we ons stap voor stap verder. Rustig en in harmonie met elkaar.

Met de tekst van een lied dat we tijdens de mars zingen op de wijs van 'Hee daar, is er iemand thuis, woont er soms een tovenaer in deze kluis', sluit ik graag af. We gaan huiswaarts met een warm en dankbaar hart: geraakt, gevoed, getroost, gesterkt door de verbondenheid met zovelen, die vreedzaam strijden voor een betere toekomst, mensen die leven van geloof, hoop en liefde.

Hey ho, take me by the hand,
Strong in solidarity we stand,
fight for climate justice, fight for climate ju-u-ustice.... Hey Ho...

Namens de deelnemers uit Nijkerk, Wilma de Wolf